

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE
KIADJA A DÁVID FERENC EGYLET

Alapította: Dr. BORÓS GYÖRGY.

Elmulás . . .

„Elmulik a világ és annak kívánsága, de a ki cselekszi a mennyei Atya akaratát mindörökre megmarad“.

I. Ján. 2 r. 17 v.

Őszi hervasztó, dermesztő szél csapja meg arcunk. Elmulás, enyészet táruul elénk. A természet kebelén minden az elmulás nyomait mutatja s akik rajongói a természetnek ebben az időszakban borongós, mélabus hangulatban keresik fel a temetőket, sirkerteket és azt rebesgetik, arról akarják meggyőzni önmagukat, hogy az emberi élet is ilyen — a természethez hasonló — elmulás!

Jézus apostola — midőn azt mondotta: elmulik a világ és annak kívánsága, nem arra gondolhatott, hogy az isteni törvény szerint a természet az évszakok szerint változik, hanem arra, hogy nekünk magunknak kell, hogy megváltozzunk, a világi mulandóság fölé emelkedünk, mert mi nem e világért és ennek hiu örömeiért vagyunk, hanem annak az örökkévaló akaratnak cselekvéséért, amely Jézusnak mindennapi eledele volt és amelyért ő életét áldozta fel: „Atyám, a Te akaratod legyen meg!“

Valahogy ebből a világ-szeretetből kellene alább engedjen, kevesebbet élvezzen a mai keresztény világ, de annál több gondot fordítson a lélek táplálásából, gondozásából eredő isteni akarat teljesítésére. Ebben van a megmaradás! A mennyei lelki értéket, kincset szerzünk a földi lét küzdelmeiben magunknak, annyira biztosítjuk a lélek örökkévaló értékét. Aki nem a világért eseng, aggódik, buslakodik, annak elméjében és gondolatában nem a világ elmulása forog szüntelen. Ha Jézus arra figyelmeztette tanítványait, hogy „keressétek az odafelvalókat“ mi is e muló világról fordítsunk tekint-

tetünket, figyelmünket, lelkünk egész teljességét az *odafelvalókra*, mert így nem az *elmulás* gondolata foglalkoztatja és hálozza be lelkünket, gondolatvilágunkat, hanem az a másik, a lélek örökkévaló értéke, megmaradása, melyet nem érhet elmulás, mert nincs elmulása, csak továbbélése, megmaradása mindörökké.

.....

Dávid Ferenc emléke

1932. novemberben.

Forrongó idők szülik mindig a nagy embereket, mert ezekben az időkben szokott eldőlni századokra az emberiség sorsa. Ilyenkor rendesen sötét köd ül a tömegek lelkén; csak úgy botorkálnak az emberek, mint lámpás nélkül a sötét éjszakában. Egészen természetes, ha ilyenkor az ugynevezett nagy lelkek köré óriási csoportok verődnek össze, akár csak az éjszakában meggyújtott lámpa köré az éjjeli lepkék ezrei.

A XVI. század ilyen forrongó század volt. A vallási eszmék forrongó százada. Hány nagy ember látott ekkor napvilágot!... Luther, Zwingli, Kálvin, Dávid Ferenc stb., mind ennek a századnak terméke. Oly kimagasló egyéniségek voltak ők, akik még ma is fénylenek, akik köré még ma is százezrek, millióknak lelke fonódik és az ők szellemében imádják a Mindenek Urát.

Minket unitáriusokat főként Dávid Ferenc emléke érdekel és köt le, mert mi az általa, a benne meggyújtott hitnek a fáklyafényén keresztül nézzük a világot és imádjuk a mi egyetlenegy Istenünket.

Fölösleges és csak hiábavaló fáradság lenne a mi egyházalapítónk élettörténetét felemlegetni, mert az ott él bevésve minden unitárius lelkében. S aztán különben is novemberben nem a születés s nem is az élet, hanem a halál képe mered elénk a Dávid Ferencre való emlékezésünk alkalmával, mert az ő lelke egy ily ködös, borongós őszi napon szállott el a dévai vártömlőc egyik sötét odujából, ahová a kicsinyes szüklátókörség juttatta azt az embert, aki a legmagasabban lángolt a XVI. sz. sötétjében. Nagy volt Luther is, Kálvin is, de a legfényesebb lélek Dávid Ferencben égett, mert ő visszavilágított egészen Jézusig s világolni fog akkor is, amikor reformátor társainak fénye régen kialudt.

Oly ragyogó, oly fényes az ő világossága, hogy a dogmák és erőltetett hitcikkelyek homályától elgyöngült szemek még ma is csak pislognak, vibrálnak, ha belenéznek.

Ha valaki elmondhatta úgy valakiről elmondhatjuk, hogy követője Jézusnak: Dávid Ferencről elmondhatjuk, mert ő nemcsak megérezte, hogy a Jézusban megnyilatkozott kijelentés isteni kijelentés, hanem Jézushoz hasonlóan hirdette és élte is azt.

Mikor felkelt ellene ellenségeinek hada, nem bujkált országról-országra, hanem miként Jézus, úgy ő is szembenézett hitéért a halállal és meg is halt panasz és zokszó nélkül, mert tudta, hogy az ő igazsága csak úgy válhatik követőinek vérévé, ha a hirdető halálával meg is pecsételi azt.

Ha Jézus nem a kereszten, hanem valahol elbujva — akár orgyilok által — mult volna ki, szinte bizonyos, hogy tanítványai halála után nem is emlékeztek volna nevére. Dávid Ferenc is, ha elfogatása előtt ágyban párnák közt halt volna meg, vagy életéért könyörögve kegyelmet kapott volna, a benne meggyult lelki-fáklya fénye homályba veszett volna s a tulajdonképpeni unitárius vallás megalapítása ma valaki másnak a nevéhez fűződne. Mert, hogy a XVI. század ki kellett termelje az unitárius vallást, az olyan természetes, minthogy tavasszal a fák kivirágoznak. Lehetetlen volt ugyanis, hogy az Isten el ne végezze a maga célgondolatát az ember vallását illetően.

A mai kor forrongása se ülepedhetik le addig, míg ki nem formálja azt a világgazdasági eszmét, amely hivatva lesz talán beláthatatlan időre megoldani az emberiség helyes gazdálkodásának a kérdését. Jézusban fellobbantotta Isten az ember vallását. És Jézusnak meg kellett halni érte. Dávid Ferencben ez a vallás lobbant fel újra és neki is meg kellett halni érte. Ami természetes is, mert a mag ha el nem rothad nem hajthat ki soha. És mentől többen és mentől csufosabban halnak meg valamely igazság szolgálatában, az az eszme annál erősebb és annál irányítóbb erővé válik.

A Dávid Ferenc halála mártírhálál volt s midőn mi így november közepetáján meggyújtjuk az emlékezés fáklyáját, szivünkben vágy kél, hogy ha szenvednünk kell is unitárius voltunkért, annál inkább ragaszkodjunk hozzá, mert ilyenkor hitünk mártírjának lelke mindig a lelkünkbe csap s mi szinte látni és hallani véljük az Istent, amidőn így szól hozzánk: ez az, amiben gyönyörködöm, ezt kövessétek!

Unitáriusok! nehéz időket élünk? Inog, recseg egyházunk hajója? Ne féljete, nem veszünk el! Hitünk Jézus lelkében fogantatott meg és Dávid Ferenc által lett szent örökségünk. Hiába ölték meg őket! Lelkük kikelt a sirból és ők ma is élnek és élni fognak mindörökké azoknak lelkében, akik lélekben és igazságban imádják az Istent.

Zarándokoljon el hát lélekben minden unitárius november 15.-ke körül a dévai vár omladékához s az emlékezés magasztos pillanatában merítsen erőt és kitartást hitéhez. Mert ha volt valaha szükség erre a kitartó erőre, erre az erős kitartásra, úgy ma itt annak az ideje. Ha mi hitványok lennénk a kitartásra, csak egyházunk épülete omlana össze, de maga az unitárius vallás élne tovább akkor is s a késő kor gyermeke csak sajnálattal, csak megvetéssel gondolhatna reánk.

Ki merné közülünk vállalni a felelősséget ezért a szégyenért! ?
Öntudatos, becsületes unitárius nem!...

Árkossy Tamás.
unitár. lelkész.

KI VOLT DÁVID FERENC ?

Kincses Kolozsvárnak kicsiny kunyhójára
 Rámosolyg a napnak legelső sugára ;
 Arannyal vonja be a szalmafüdelet,
 Mely alatt a mi Mesterünk született.
 Keskeny kis ablakon játszva szűrődik át,
 S míg az édes anya ringatja kis fiát, —
 Homlokon csókolja a drága csecsemőt
 S visszaszál az égbe, honnan elébb lejtött.

Korán eljegyezte őt az Ég magának,
 Játzó társai is angyalok valának,
 Együtt barangoltak erdőn, mezőn, réten,
 Tapsolt az öröm ott, hangos jó kedvében...
 Szomjukat hűs forrás habjaival oltva,
 Ajkuk a nagy Isten dicsőségét szólta :
 „Nagy ő a nagyokban, nagy a kicsinyekben,
 Porszemben, fűszálban örök, véghetetlen.“

Int a jó szerencse. Elragadja távol
 Szép szülőföldjétől, bérces kis honától
 Idegen világba, napnyugotra, messze,
 Hol ifju szivét a honvágy is epossza...
 Nagyratörő lelkét rokonlélek várja,
 Hitvédő nagy Luther kebelére zárja ;
 S el-eltünődnek a wittenbergi váron,
 Mint valami régi, ismerős határon.

Hősünk csupa tűz még ... Láng fiatal korban
 Gondol nagy merészet — kérve-kérdi: „jól van?“ -
 Szelid biztatással felel néki az agg :
 „Ily gondok bennem is régen virrasztanak...
 Tisztemet betöltém, helyemet megálltam
 Az osztó igazság fényes csarnokában.
 Vezessen téged is lelkiismereted...
 Küzd végig jó magad ezt a történetet.“

Tűnt az alkony-óra ... Titkos sejtelemmel
 Társalognak még az egy igaz Istennel ;
 S míg az agg szemében öröm könnye forrna,
 Az ifju nagy bátran villámaint szórja...
 Színes ábránd szárnyán mind magasbra törve,
 Látnoki lelkével belát a jövőbe :
 Igazáért mint küzd a nagy predikátor,
 Diadal-utjában százezernyi tábor.

Hófehér zászlaját fennem lobogtatja,
 Harsány visszhangra kél buzdító szózatja;
 Körötte hullámszik népe, mint a tenger,
 Ostromolja váltig könybe lábadt szemmel:
 „Szólj, beszélj mihozzánk angyaloknak nyelvén,
 Hit — remény — szeretet ígét hirdetvén:
 Nyisd meg előttünk az új eget, új földet,
 Míról oly sok szépet hallottunk tetőled.“

S megered a beszéd zengzetes ajakán,
 Csüng a nagy sokaság bajnoki alakján;
 Arca derűjében boldog hit sugárzik,
 Felhat egészen a fényes Mennyszázig...
 Hangja lágyan csendül, mint az est harangja,
 A viharzó kedélyt csillapulni hagyja:
 Majd mennydörög ő is, szívet-lelket rázón —
 S nagy világosság gyul szép Erdélyországom.

Lelkesült morajjal övezi népözön;
 Élő szoborként a híres kerek kövön
 Ugy megáll ő, mintha egy félisten volna:
 Messze századoknak világító tornya...
 Szent zsolozsma kél a komor szentegyházban,
 Áldoz az emberszív hálátelt íohászbán;
 Eltörpül az oltár, de a szószék ragyog.
 Jézus maga beszél: „Testvéretek vagyok.“

*
 *
 *

Egy kép a más után elvonul előtte,
 Ugy, amint forrongó képzelete szótte:
 Most a hír, dicsőség büszke gloriája,
 Majd a kinszenvedés rémes Golgothája...
 Sejtí, tudja jól, ez mind valóra válik,
 Égi szózat hívja: „légy hű mindhalálíg!“
 Szent örömtől repes örök-íjju lelke:
 Öt a Mindenható jobbára emelte.

Józan Miklós.

.....

Esküvői hír: Dr. Gálfalvy György marosvásárhelyi ügyvéd f. évi október hó 4-én esküdött örök hűséget Bíró Margit urleány-nak Dr. Bodolla Ferenc ügyvéd és neje nevelt leányának. A fiatal férj néhai Gálfalvy János gagyí lelkész fia s kiterjedt unitárius család tagja. Kicsiny egyházunk egy újabb munkás családot nyert az új frigyben. Isten áldása kísérje életüket.

Felhívás. Bíró Lajos hódmezővásárhelyi lelkészársunk megbízásából felhívom lelkészársaimat, hogy akik „Virágok“ című egyh. beszédkötetet meg akarják rendelni, rendeléseiket küldjék be a szerkesztőnek. Ára 70 leu.

Az unitárius misszió.

II.

Előző közleményben azt ismertettem, hogy mi a misszió! Ha a hivatalos tekintélyek által megállapítást nyert, hogy „a magyar protestantizmus belmisszió tekintetében a gyermekkorát éli“ akkor mi unitáriusok azt mondhatjuk, hogy a kezdő gyermeki lépéseket próbálgatja. Misszió szervünk kiépítve, szervezve — azt mondhatjuk — nincsen! A hivatalosan szervezett és az E. K. Tanács mellett működő missziói bizottság még nem alakult ki munkaképes szervé. Ami missziói munka unitárius egyházunkban folyt, azt a Dávid Ferenc-Egylet különböző szervei végezték, de nem egyöntetűen és nem meghatározott és kitűzött cél szerint, hanem alkalmasszerűen. Azért az eddig végzett munka is hálát és köszönetet érdemel, mert helyi — lokális-eredményei vannak. De jövőre valahogy szervezni kellene s egyöntetűvé és közös céllá kellene tegyük ezt a munkálkodást!

Mire kell hogy irányuljon a mi unitárius missziói munkánk? Miképen közelíthetjük meg és érhetjük el e célt?

Unitárius belmissziónk arra kell, hogy irányuljon, hogy egyházunk minden tagjában az igazi öntudatos unitáriusságot, a vallásos buzgóságot, egyházunkhoz való ragaszkodást — vonzódást felébresszük, kimunkáljuk.

Ez az első lépés, mert csak az így átalakult átváltozott lelkektől várhatunk buzgó, érdeklődő áldozatkész vallásos életet. Nekünk minden egyes unitárius hívünkkel személy szerint törődnünk kellene. Minden hívünk kellene, hogy érezze az igazi hűséges pásztorolás melegségét, közvetlenségét. Ez tudna közelhozni egymáshoz és érdeklődést ébreszteni egyházunk iránt.

Ennek a misszióknak első sorban a belső emberek a hivatott munkásai. De azt szokták mondani: mindent tőlük várni nem lehet! Igaz, nem lehet. De sok lelkésztől — sok énekvezér-tanítótól az eddiginél többet várunk lehet és várunk! Ez azonban nem azt teszi, hogy tőlük várunk csupán. Amit tőlük várunk: a nevelés, a helyes vezetés és irányítás.

Várjuk, hogy neveljenek maguknak és maguk mellé segítő-társakat, misszionáriusokat. Unitárius egyházunk demokratikus szervezete csaknem két kézzel nyújtja azt az előnyt és módot, amelylyel ezt meg lehet valósítani, de amelyet nemhogy ki nem használtunk, hanem figyelembe sem vettünk!

Egyház-Szervezeti törvényünk a lelkész és énekvezér-tanító mellé segítő-társakul adja a *kebli-tanácsot*. Hangoztatom és kihangsúlyozom, hogy segítő-társakul! Ideiktatom olvasás, okulás és irányítás végett, hogy Szervezeti törvényünk 27 §. c, d, e, f, g, h pontjai milyen szép missziói feladatot adnak a kebli-tanács tagjainak:

27. §. A kebli tanács teendői :

a) Megválasztja a lelkésszel együtt legalább öt tagból álló iskolaszéket.

b) Végrehajtja a közgyűlés és felsőbb hatóságok és tisztviselők jogérvényes határozatait.

c) Öröködik az egyházközség vallásos és erkölcsös élete felett.

d) Öröködik a felett, hogy az istentiszteleten, a keresztelés, konfirmálás, Urvacsora-osztás, hazassági megáldás, temetés és mindennemű egyházi ünnepély alkalmával az egyházközség tagjai részéről minden az egyházi és iskolai törvények szerint történjék, a templomok csak egyházi célokra használtassanak, tornyokra, lelkész, tanító lakására, iskolai épületekre politikai pártjelvények ne tűzessenek.

e) Felügyel arra, hogy a vasárnapot és a többi egyházi ünnepeket az egyházközségi tagok megtartsák.

f) Gondoskodik arról, hogy a tankötelesek oktatás nélkül ne maradjanak ; a vasárnapi iskolákat a felserdültek szorgalmasan látogassák s vallásos és erkölcsös nevelésben részesüljenek. Gondoskodik arról, hogy a nem unitárius iskolában tanuló növendékek kellő vallásos oktatásban részesüljenek.

g) Gondoskodik arról, hogy összejövetelek, egyletek alakítása, vallásos és erkölcsös felolvasások, szavaltások, iratok, énekek, füzetek stb. terjesztése által a hitélet élénkké és öntudatosá tévessék.

Az 1912. évi főtanácsi bizottság általános jelentésének (jvk. 115. p.) 5. pontjában ezeket mondja :

a) Kivánatosnak látszik, hogy papjaink bensőséges tevékenysége a mindinkább fokozódó elvilágosodással szemben erőteljesebb kifejezésre jusson. Napjainkban elsőrangú fontosságúaknak látszik a vallásos-estélyek bevezetése.

A téli esték csendje, a mindennapi életnek estére elnémuló gondja mintegy hívja egyházunk erkölcsnemesítésre hivatott lelkészeit ezen kínálkozó időpont kihasználására. Elrendelendőnek véleményezi azért a főtanácsi bizottság a téli vallásos estélyek általános megtartását.

b) Az E. K. Tanács idevonatkozó előterjesztése a következő :

Kivánatosnak tartja az E. K. Tanács is, hogy lelkészeink a hívek szociális élete iránt mind melegebben érdeklődjenek, vallás-erkölcsi, társadalmi s más irányú oktatásokról szorgalmasan gondoskodjanak. Örömmel tapasztalja, hogy részint a Dávid Ferenc-Egylet keretében, részint más címen tartanak lelkészeink, sok helyen tanítóink s más hiveink segítségével, felolvasó vallásos-estélyeket. Ez a munka a lelképásztori tevékenység és a papi gond

egyik lényeges része s amelyik lelkész nem veszi ki ebből a maga munkáját, nem hű sáfára a reábizottaknak.

Az E. K. Tanács nem vár nagy sikert valamely rendelet kiadásától, hanem ajánlja, hogy az E. Főtanács fejezze ki ide irányuló kívánságait s hívja fel esperes fiait, hogy vizsgálataik alkalmával a vallás-erkölcsi élet állapotát vizsgálva, kérjék be lelkész fiaitól a jelentést ez irányban folytatott munkásságukról és arról a jegyzőkönyv rendjén értesítsék az E. K. Tanácsot. (Az 1913. évi ft. jkv. 87. 15. p.)

Határozat: Az E. Főtanács utasítja az E. K. Tanácsot, hogy nyomatékosan hívja föl lelkész és tanító fiait, hogy a népnevelés és a népjólét szociális munkájában fokozott szorgalommal vegyenek részt a Dávid Ferenc-Egyletekben, a téli estélyek tartásában, az ifjúsági olvasóköri rendezésében, szóval mind a vallásos, mind az erkölcsi, mind a társadalmi oktatásban és nevelésben.

h) Gondoskodik a tehetetlen szegényekről, árvákról, nyomorultakról, az árva iskolakötelesek iskoláztatásáról.

E missziói feladatok végzéséhez hozzáértés kell, — mondják sokan és mit ért a falusi ember ehhez és ilyenekhez? Erre népünket nevelni kell! De hogy nevelni és oktatni lehet, jó és nemes irányban vezethető, ezt gyakorlatból állítom!

Ez a nevelés, szoktatás, serkentés a belső emberekre, de főleg a lelkészre vár.

A presbiterium minden egyes tagja úgy nevelendő, hogy segítőtársként álljon a lelkész mellett az egyházi közügyek intézésében. E cél elérésére évenként nem a törvény által előírt négy esetben kell, hogy összehívják a kebli tanácsi ülést, hanem a téli idők beálltával minden 2-ik héten vagy minden héten. Itt és ezen alkalmakkor történhetnek az egyh. község vallás-erkölcsi életének irányítására, munkálására az előkészületek, a szükséges tennivalók megbeszélése, aszerint, amint az fennebb a kebli-tanács teendői közt el van sorolva.

Ezek a kebli tanácsi összejövetelek lennének kezdetben a képző tanfolyamok.

A teendők között elsőrendű feladatnak tartom a vasárnap megünneplését, s a *templomlátogatás* fellendítését. Az esperesi vizsgálószéki jegyzőkönyvek feldolgozása alkalmából — 3 éven át — figyelemmel tartottam és gyűjtöttem a templomlátogatás *bemondott* adatait. Tudatában vagyok annak, hogy ezek az adatok az optimizmus jegyében voltak bemondva, de az alább összeállított statisztika ez esetben is szomorú képet mutat! Hátha még a valóságot vesszük! Ezekért most nincs miért egymás szemére hányjunk semmit, hanem ébredjünk annak tudatára, hogy cselekednünk kell.

A bemondott templomlátogatók középárfányosát véve, százalékban kifejezve, a következő képet kapjuk:

	Lélekszám	Templomba járók száma	o o	Urvacsorát vevők száma	o o
I. 1. Kide	35	8—16	35	—	—
2. Kolozs	328	40—120	24	25—60	14
3. Kolozsvár	1661	120—250	16	250—400	28
4. M.-Szovát	994	150	15	300—350	32
5. Nagyenyed	282	15—60	12	40—60	17
II. 1. Abrudbánya	88	10	11	15—20	20
2. Alsójárá	471	60—80	15	100—110	23
3. Alsófelsősztmihály	709	50—70	9	150—180	23
4. Aranyosrákos	696	100—120	15	170—190	25
5. Bágyon	823	100—120	15	200—220	30
6. Csegez	323	10—50	10	70—90	25
7. Kövend	890	60—80	8	150—170	18
8. Komjátszeg	210	18—20	10	30—32	28
9. Mészkö	400	50—60	14	100—120	28
10. Petroszény	1202	100—120	9	200—250	18
11. Lupény	356	70—80	22	80—100	24
12. Sinfalva	434	120—140	30	130—150	32
13. Szind	144	30—40	24	40—50	26
14. Torda	2247	150—200	8	400—500	20
15. Tordatur	269	70—80	28	100—120	40
16. Torockó	1117	200	17	350—500	37
17. Torockósztyörgy	926	100—200	17	300—400	38
18. Várfalva	853	150—180	20	170—270	26
19. Verespatak	184	80—100	48	30—50	22
III. 1. Ádámos	682	40—100	12	40—150	14
2. Bethlensztmiklós	512	100—150	15	80—150	15
3. Désfalva	346	20—100	18	46—97	20
4. Dicsőszentmárton	899	50—250	17	160—230	22
5. Harangláb	133	19—20	15	20—30	18
6. Küküllődombó	836	50—200	16	160—250	25
7. Küküllőszéplak	76	20—30	33	24—65	58
8. Magyarsáros	745	40—320	25	240—300	40
9. Magyarsztbenedek	110	16—60	36	15—20	16
10. Erzsébetv. - Medgyes	68	38—40	57	35—40	57
11. Szőkefalva	220	35—40	18	35—40	18
IV. 1. Csókfalva	141	15—16	10	30—50	28
2. Csókfalva	405	60—80	17	80	20
3. Ikland	152	40	26	30	19
4. Iszló	154	30—40	25	50	32

	Lélekszám	Templomba járók száma	0 0	Urvacsorát vevők száma	0 0
4. Marosvásárhely ...	730	76	10	180	24
5. Nyárádgálfalva ...	661	80—90	12	?	
6. Nyárádsztlászló ...	373	50—80	18	100—120	32
7. Nyárádsztrmárton	771	200	25	400	50
8. Nyomát ...	505	50—80	14	100—120	21
9. Szabéd ...	907	150	17	300	34
10. Székelykál ...	378	80	21	160	42
11. Szentgericze ...	790	150—200	16	250	31
12. Szentháromság ...	357	60	17	160	45
13. Vadad ...	360	50	14	100	28
V. 1. Alsóboldogfalva ...	419	70—80	18	160	37
2. Bordos ...	86	30—40	40	40	42
3. Böződ ...	947	150	16	400	42
4. Böződujfalva ...	151	35—40	23	60	38
5. Csehétfalva ...	414	40—50	13	150	36
6. Csekefalva ...	213	40	19	85	40
7. Énlaka ...	550	100—120	20	240—260	40
8. Fiátfalva ...	412	70—114	22	74—97	20
9. Firtosmartonos ...	602	60—120	16	100—140	20
10. Firtosváraija ...	298	70—80	21	100—120	36
11. Gagy ...	465	25—30	6	70—80	16
12. Kadács ...	361	50	13	150	39
13. Kede ...	244	15—20	7	100	40
14. Kissolymos ...	901	100—150	12	250	27
15. Korond ...	881	100—200	11	300—400	40
16. Kőrispatak ...	281	30	10	70—75	21
17. Magyarzsákod ...	430	80	18	167	40
18. Medesér ...	444	70—80	28	80—100	30
19. Nagysolymos ...	127	30—40	27	25—35	27
20. Pipe ...	326	40—50	13	80—100	27
21. Rava ...	865	180—200	22	300	34
22. Sárd ...	149	15—20	12	30—40	24
23. Siménfalva ...	802	100—110	13	300—350	40
24. Székelykeresztur	1101	150—200	16	300	27
25. Kobátfalva ...	369	70—80	20	400—500	52
Székelysztrmihály	480	100—120	23		
26. Székelysztrmiklós	162	25—30	17	70—80	46
27. Szentábrahám ...	673	70	10	120—150	20
28. Tarcsafalva ...	321	35—40	10	60—70	20

	Lélekszám	Templomba járók száma	0 0	Urvacsorát vevők száma	0 0
29. Tordátfalva	424	50	12	80—100	22
30. Ujszékely	400	100—120	27	140—160	37
VI. 1. Abásfalva	471	50—60	12	120—150	28
2. Gyepes	559	70—80	13	200—250	40
3. Hom.-Almás	2019	300—400	17	600—700	37
4. „ Jánosfalva	362	50—60	15	120—130	30
5. „ Keményfalva	451	80—100	20	180—200	40
6. „ Sztmárton... ..	448	70—80	16	100—120	24
7. „ Szentpál	695	100—150	18	300—400	50
8. „ Szentpéter... ..	328	40—60	15	130—140	40
9. „ Ujfalu	331	50—80	15	100—120	33
10. Karácsonyfalva	698	100—120	17	150—200	25
11. Kénos	395	70—100	22	110—130	30
12. Lókod	242	30—70	20	70—80	31
13. Oklánd	645	80—100	14	250—300	42
14. Recsenyéd	285	50—60	19	100—120	38
15. Székelyderzs	1474	300—400	24	500—600	38
16. Székelymuzsna	241	15—20	8	50—70	24
17. Székelyudvarhely	404	80—140	27	120—150	34
18. Vargyas	1495	100—200	10	400—500	30
19. Városfalva	570	50—60	10	150—200	30
VII. 1. Alsórákos	372	50—90	18	80—125	30
2. Datk	544	60—70	11	150—170	29
3. Felsőrákos	1166	250—300	24	450—500	40
4. Fogaras	181	50—60	30	60—70	35
5. Olthévíz	721	100—120	15	150—240	27
6. Ürmös	979	290—320	31	450—500	48
7. Segesvár	586	50—150	17	100—150	21
VIII. 1. Arkos	926	105	11	250	27
2. Bölön	1663	150	9	600	36
3. Brassó	1508	160	10	250—300	18
4. Kálnok	303	40	13	90—120	34
5. Kökös	397	40—50	11	60	15
6. Nagyajta... ..	680	150	22	180—200	28
7. Sepsikőröspatak	257	60	23	90	35
8. Sepsiszentgyörgy	343	50—60	16	80—90	25
9. Sepsiszentkirály... ..	187	40—50	24	70	36
10. Sztivánlaborfalva	220	25—50	17	30—40	16

(Folyt. köv.)

Hsző

Arany János.

Ötven esztendeje már, hogy csak a lelke él közöttünk. Ötven esztendővel ezelőtt egy ilyen október 22.-iki napon magához szólította a halál, hogy így befejezve a földön emberi életét s maradjon csak belőle az, ami örök érték s ami soha sem fog elmúlni az idők homálya alatt. Mert a költőknek megadatott, hogy haláluk után is éljenek, sokszor talán még inkább, mint amíg testileg is a földön jártak. Tovább élnek a többi emberek lelkében, melynek részei lettek, végig a nemzedékek sorozatán, végig egy egész nemzet életében.

Mi bennünk is él Arany János lelke és benne él a mi korunkban is, mert olyan idők jöttek, amikor szükség van a józan megfontolásra, az egyszerű erkölcsi példás életre, melynek megtestesítője volt egész földi pályáján s melynek hangjait olyan szeretettel pengette lantján. Szükség van olyan lelkekre, kiknek a mult szentély, ahová csak emelkedett lélekkel lehet visszaszállni, de nem azért, hogy felpiszkáljuk azokat az esetleges tévedéseket, vagy bal-lépéseket, melyeket az idő jobbnak látott eltakarni az utóbbi korok elől. Mert minden kornak és századnak megvannak a maga üszke, a maga szemete, amit elföd, elenyésztet a századok sora s bizony nem marad meg a mult időkből sem csak az, ami érték volt, aminek fénye és csillogása áttetszik a reáarakodott évek sorozatán is. Minek piszkálni a szemetek között? Ezt csak azok tehetik meg, akiknek nincs szemük arra, hogy meglássák a szépet.

Arany művész-lelkének a mult szentély volt, ahonnan az ihlettség áhíthatával szedte elő a drágaságokat. Mert mi van szebb egy nemzet életében, mi drágább és ragyogóbb, mint a mítosz, ami a nép ősi lelkét örökitette meg s benne van mindaz, ami a nemzet lelkének sajátos színét megadja. A mi ősi nemzeti monda-körünk és mitológiánk volt az, amellyel egész életében, vívta a sorvasztó művésztusát s szolgálatában örölte le testi és lelki ere-jének nagyrészét. De a kinzó tusáknak kigyöngyözött drágasága-ként megszületett a Buda halála, mely mindamellett, hogy a tervezett nagy hun-magyar trilogiában társtalanul, egyedül maradt, irodalmunk legdrágább kincse. Nagy felelősséget érzett magában mindig, mert tudta, hogy a nemzet lelke szólal meg benne az ő egész multjával és jelenével s csoda-e, ha egy olyan szerény embert, amilyen Arany volt tulságosan tartózkodóvá tett ez a tudat.

S aztán megint a mult, az örök Toldi Miklósok élete és a Nagyfalu sorsa. Érdekes, hogy amikor a falu és népének életét festi meg, akkor is visszavonul a letűnt századokba, mintha ott békésebben, zavartalanabban átadhatná magát a tiszta művészetnek. De itt is csak lelkének igazi sajátosága nyilvánul meg, a mult rajon-gásig menő szeretete, mely még a balladáinak írása közben sem hagyja nyugton, míg meg nem alkotja a Hunyadi Ballada Kört, nem töri bele történelmünk egy részét ezekben az örök formákba,

hogy fokozott erővel vibráljanak előttünk multunknak ezek a nagyszerű pillanatai. Toldi Miklóssal egy új témakört vitt be a költészetbe, mely azonban csak most napjainkban kezd igazán erőrekapni: a magyar falu és gyermekeinek, a nép fiainak lelkét és életét. A próza már rég elvégezte a feladatát, de verseinkből meglehetősen messze maradt a falu és a lírában ugyszólván, csak máma kezd megszólalni a maga igazi szociális és társadalmi problémáival. A népdalok ugyan már rég belekerültek a műköltészetbe, de a falu akkor is kintmaradt. Mert a dal a falusi embernél sem több, mint a civilizált városi urnál az ének, amit az uccán menve végigdudorász. Hol áll még ettől az egész, ezer arcú élet a gyötrő, kínzó, emberi sorsokat szétlőrő forgatagával?

Toldi volt az első fia a falunak, akit nem azért vittek be a versek birodalmába, hogy ott végigkacagtassa magát az olvasóval, fonákoskodjék, ludasmatyizzék; hanem azért, hogy megmutassa a magyar falu ősi tiszta és becsületes lelkét, az uralkodó osztályoktól elhanyagolt és számba nem vett nép hatalmas, erkölcsi erejétől duzzadó életét, mely a századok nyomása alatt sem roppant össze, éppen összetételének tisztasága miatt. Aranyé az érdem, hogy szétkapott a magyar falu igazi hangja az epikai költészetünkben, mely után a lírában is egyre valószínűbb, eredetibb hangokon sirhatja el az évszázadok során felgyült kínjait, fájdalmait, mit némán kellett magában hordozzon mostanig, mert nem volt száj, mely által megszólalhatott volna. A szalontai hajducsalád ivadéka érezte meg először, hogy a Toldi Miklósoknak egyéb hivatásuk is van, mint a szikes földet szántani és kaszálni s ezen fecsérelni tehetségüket.

Csak még egy jellemző színét említem meg sokféle irányu és sokféle hangu lelkének, mely legmélyebben kifeszített húrjaként minden más hangot végigkísér halk rezonanciójával, de néha maga szólal meg egyedül: a vallásos hitet. Mikor a húr megrezdül, akkor szállnak a legszebb dalok: Kis kacsóid összetéve szépen, Imádkozzál édes gyermekem. Mintha most is előttem állana az ártatlan arcú gyermek, akinek a kezét összekulcsolja az apja és így indítja el az életre, olyan ajándékkal, melyet soha el nem veszíthet, de mindig vigasztalást nyer benne. Mert szegénynek drága kincs a hit, tűrni és remélni megtanít. S néki míg a sir rá nem lehel mindig tűrni és remélni kell. Aki kapott ebből az ajándékból, az biztosan indulhat neki az életnek. Sajnos hányan vagyunk ma, akik enélkül maradtunk s a szegénység hit nélkül jutott osztályrészül. Törtet az ember, a fogát összeszorítja és elszántan rohan a kenyér után. Nincs hite, vagy ha volt is, elvesztette, mert nem tudott már tovább tűrni és nem volt miben reménykedjék, a mai élet mindent kiölt a lelkéből, mindent összetört benne.

Azért jó ma különösen Aranyt olvasni, mert megkaphatjuk nála a legrágább kincseinket; hinni valamibe, tűrni a jelen életet és remélni a jövőben. S nekünk nagyon kell ma remélni!

Jakab György.

Lőrinczy Dénes tordai esperes-lelkész 40 éves lelkészi jubileuma.

Lőrinczy Dénesnek, a tordai unitárius egyházközség kiváló értékű lelkészének, az aranyostordai unitárius egyházkör jeles esperesének *negyvenéves papi jubileumát* ünnepelte október 9-én nemcsak egyházközsége, hanem Torda város népe és a megye magyarsága.

Az impozáns arányú ünnepség a legbensőségesebb keretek közt folyt le. Külső méreteit és kereteit hatalmas tömegű közönség jelenléte szabta meg. „A szívek gyönyörű ünnepe volt“. Növelte fényét és jelentőségét dr. Boros Györgynek, az eljövételben akadályozott püspöknek meleg baráti üdvözlő levele, a püspökné és egész püspöki család jelenléte, az egyházi Főtanács és központ nagyszámu küldöttsége, Aranyosszék földmivelő népének népes képviselője, a körüli unitárius papság és énekvezéri kar teljes számu jelenléte, Torda összes egyházi és kulturintézményeinek, valamint a román hatóságoknak és egyházaknak is jóleső tiszteletadása.

Az ünnepség első mozzanata a vasárnap reggel 9 órai kezdettel a templomban tartott unitárius egyházközségi diszközgyűlés volt, melyen az elnöklő Adorján Géza ügyvéd főgondnok részletesen ismertette a jubiláns élettörténetét, papi szolgálatának nagy érdemeit s a közgyűlés az ünnepelt iránti nagy háláját jegyzőkönyvében megörökítette. Egyben felavatta a jubiláns életnagyságu arcképét is, mely a tanácstermet díszíti. Lőrinczy esperes könnyekig meghatva köszönte meg az üdvözlést s további hűségese kötelesség teljesítéséről megható fogadalmat tett.

A diszközgyűlés után délelőtt ünnepi istentisztelet volt a dus virágdiszes unitárius templomban, mely zsufolásig telt közönséggel. Az ünnepi istentiszteleten ifj. Péterffy Gyula zenetanár-jelölt vezette az éneket. Közének után dr. Szathmáry Miklós szindi jeles lelkész mindenkit mélyen megható magas szárnyalásu imával emelte Istenhez a lelkeket. A Tordai Magyar Dalkör Erdős karnagy vezetésével Madách „Angyalok karát“ énekelte el precizen. Az ünnepi prédikációt Vári Albert főgimnáziumi vallástanár, a kiváló egyházi szónok tartotta. Szónoki emelkedettségü beszédében az ünnepelt papi szolgálatának érdemeit mély hatást keltve méltatta s áldást kért az Úrtól további munkásságára.

Istentisztelet után a tisztelgések és üdvözlések hosszú sora következett. A főpásztor nyitotta meg a jókivánságok sorát. Nem jöhetett el, mert Dombó község kulturházát szentelte fel éppen aznap. De elküldte meleg szívét és baráti készsoritását egy megható hangu levélben, melyet Ürmösi József pp. titkár olvasott fel s melyből kicsendült a lélek mélyéről fakadt igazság: *„Büszkeséggel gondolok arra, hogy mindig Istennek tetsző szolgálatot végeztl! Fogadd meleg baráti készsoritásomat!“* Ezután a tisztelgő küldöttségek sorra a jubiláns elé járultak s kifejezték előtte jókivánataikat. Dr. Ferencz József az egytetemes Unitárius Egyház nevében, Árkossy

Tamás sinfalvi lelkész az aranyoskői papság nevében, dr. Gál Miklós az egyházkör világi tagjai nevében, Pálfi Árpád kövendi gazda az aranyosszéki egyházkör világi tagjai nevében, Adorján Géza főgondnok a tordai egyházközség nevében, özv. Velits Károlyné az Unitárius Nőszövetség, Borbély Ica a Leányklub nevében, Káptalan Margitka virágcsokorral az iskolás gyermekek nevében. Azután az összes egyházak küldöttségei.

Délben 2 órakor ebéd volt, melyen 250-en vettek részt.

Este 6 órától kezdve igen szépsikerű, magas színvonalu műsoros estély volt az unitárius templomban, hol imát mondott Benczedy Domokos toroczkói lelkész, Puksáné Boros Irén énekművésznő a „Miatyánk“ kezdetű hatalmas fohászt énekelte el mesteri művészettel Útő Mária zenetanárnő finom orgonakiséretével. Ezután Hadházy Sándor felolvasta a betegsége miatt el nem jöhetett dr. Varga Béla egyházi főjegyző nagy lelki élvezetet nyújtott előadását. Egy vonós négyes művészi muzsikájában gyönyörködött ezután a közönség. Majd Fikker János kövendi lelkész szavalt el három költeményt színezéssel, hatalmas lendülettel, erős hatást keltve. A Tordai Magyar Dalkör nagy hatással énekelte el a „Teremtőhöz“ c. fohászt Érdős Mihály karnagy precíz vezényletével. Végül Lőrinczy Dénes esperes tartott nagyhatású bezáró beszédet, melyben az élet mai aktuális problémáit fejtegetve mondott hálás köszönetet az ünnepség rendezőinek, minden szereplőjének s a nagyközönségnek.

Iskola- és kulturterem felavató ünnepély Küküllődombón.

Szép és sokáig emlékezetes napja volt Küküllődombó unitárius népének 1932 okt. 9. E napon szerelte fel ez egyházközség felekezeti iskolájának III. tantermét és az ezzel kapcsolatosan épült kulturtermét.

Az ünnepély úgy külső szépségben, mint belső értékben méltó volt Küküllődombó népéhez, mert ez a nép, amint az építés történetéből látható, a legnagyobb gazdasági nyomoruság idején, amikor mindenfelé lemondás és panasz hallható, élni akarásának adta bizonyosságát. Nem várt jobb időket, gondtalanabb napokat, amikor majd könnyebb lesz az építés, hanem megértve és átérezve a szükség szavát, munkához látott, összeadott pénzben, fuvarban, kézinapszámban több mint 100,000 leut kerek 2 hó alatt, házilag felépített egy olyan épületet, amely igényeinek, a kor kívánalmainak és a törvény előírásának mindenben megfelel.

Igaz, hogy nehéz feladat volt malteros tekenőt hordani akkor, amikor aratásra készen állott a buzamező kalásza; nehéz feladat volt egyszerre sarlót, kaszát forgatni és téglát és homokot hordani s még nehezebb volt a pénzt a lázas munka sovány bérét, melyet ma olyan nagyon összeszorítanak az anyagiakon gondolkozók markai, odaadni a szellem, a lelkek oltárára. De Küküllődombó népe megoldotta a nagy feladatot, mert Istenbe vetett hite, faja és egy-

háza iránti öntudatos szeretete biztatta és lelkesítette; megoldotta, mert az ősi felekezeti iskola, melyben dicső ősök szelleme él és munkál, hatással tudott lenni az egyház növendékeire. A gondosan elhíntegtetett eszmemag kikelt, szépen felnőtt és drága gyümölcsöt érlelt. E szép gyümölcsözésnek örömteli szüretelése volt a felemelő ünnepély, melyet nagyban emelt D. Boros György püspök ur öméltósága személyes jelenléte, ki fáradságot nem sajnálva, készséggel vett részt örvendező hivei szép ünnepén.

Az ünnepély már 8-án d. u. 3 órakor, főtisztelendő püspök ur megérkezésével megkezdődött. A vasutnál a püspök urat és a kíséretében levő Gálffy Zsigmond kollégiumi igazgatót diszes ünnepséggel fogadták. Este a dombói unitárius dalkör és fuvószenekar szerenáddal tisztelte meg a főtisztelendő urat.

A tulajdonképpeni ünnepély 9-én, vasárnap d. e. 11 órakor kezdődött a templomban. Imádkozott Pál Tamás helybeli lelkész, prédikált és a gyülekezetet megáldotta Dr. Boros György püspök ur öméltósága, az iskola és kulturház építésének a történetét ismertette. Pál Tamás lelkész. Miklós János kántortanító vezetésével énekelt a gyülekezet és a dombói unitárius dalkör.

Az istentisztelet befejezése után a templomban a főtisztelendő ur előtt tisztelgések voltak: Gvidó Béla körü esperes vezetése alatt. A templomból kijövet a főtisztelendő ur felszentelte a helyszínen előbb a kulturházat s utánna az új iskolatermet.

A délelőtti ünnepeket 300 terítékes közös ebéd követte, amelyet Dombó vendégszerető népe adott annak öröme, hogy Isten segédelmével nagy munkáját befejezhette. Az ebéd alatt értékes és szép pohárköszöntők tették emelkedettebbé az ünnepi hangulatot.

D. u. 6 órai kezdettel az iskola udvarán kulturdelután volt.

.....

FIGYELEM ÉS KÉRELEM: Vegye figyelembe minden olvasónk és keblü lapunknak minden jóakaró barátja, hogy a nagymérvü hátralékok miatt a megszünés komoly veszedelemre fenyegeti lapunkat! Unitárius Egyházunk és D. F. Egyletünk öntudatos tagjai nem engedhetik meg, hogy ez egyetlen sajtó-szervünk elnémuljon, megszünjön, mert ezzel eláll unitárius életünk érverése. Leszegényedtünk, de még annyira nem vagyunk szegények, hogy 60 lei évi díjat ne tudjunk megfizetni! Felkérjük minden olvasónkat, lelkészeinket, hogy egyházközségeikben sürgösen gyűjtsék össze az előfizetési és hátralékos díjakat s küldjék be! A késedelem csak bizonytalanságot teremt a lap megjelenésére. Cselekedjünk!

A D. F. Egylet vezetősége.

.....

Minden kézirat Úrmösi József címére küldendő, Cluj-Kolozsvár, Unitárius kollégium.

Kéziratokat nem adunk vissza!

Előfizetési ár: Egész évre 60 L. Magyarországra 90 L. Egyes szám ára 8 L. Akik a 60 Lei egy összegben előre befizetik, a Dávid Ferenc-Egylet rendes tagjainak tekintetnek. Örökös alapítódíj 1000 L. Minden pénz Gálfi Lőrinc egyleti pénztárhoz küldendő.

Nyomatott „Grafic-Record“ könyvnyomdában Cluj-Kolozsvár, Str. Universităţii 8.